

Biržų krašto muziejaus „Sėla“ rinkinius papildė nauji eksponatai

Biržų krašto muziejaus „Sėla“ fondai nenutrūkstamai pildomi ištikus metus. Metai dar neįpusėjo, o muziejaus fondai jau praturtėjo 642 naujais eksponatais. Viena jų dalis atkeliavo entuziastingų žmonių ir kultūros mylėtojų dėka, o kita – po atliktų archeologinių tyrimų. Per šį trumpą laiką muziejaus rinkiniai buvo papildyti 81 vnt. pagrindinio fondo ir 561 vnt. pagalbinio fondo eksponatais.

Daugiausiai naujų eksponatų nugulė į archeologijos rinkinį. Jis buvo papildytas 2017 m. Mantagailiškių buvusios dvaro sodybos teritorijoje vykdytų detaliųjų archeologinių tyrimų, kuriems vadovavo archeologė R. Songailaitė, radiniais (556 vnt.). Tai daugiausiai koklių, molinių, stiklinių, fajansinių indų fragmentai, metalo radiniai. Eksponatai datuojami nuo XVI a. iki XX a. pr. Keletas XVI a. koklių restauruoti. Ypač išsiskiria stačiakampis XVI a. koklis, kurio siužetas – angelas mušantis būgną.

Archeologijos eksponatų saugyklą papildė ir archeologo K. Duderio 2021 m. Biržų senamiestyje, Dauguviečio g. 1, aptikti radiniai. Tai keli buitinės keramikos fragmentai ir švininė plomba, kurios vienoje pusėje pavaizduotas Vyčio ženklas bei data „1931“, o kitoje pusėje numeris „3“, virš kurio neįskaitomas įrašas, o apačioje užrašas „MUITINĖ“.

Muziejui buvo perduotas ir akmeninio kirvuko fragmentas, ilgai saugotas muziejaus bičiulio Algirdo Nastopkos namuose. Kirvuką kadaise rado pateikėjo tėvas. Deja, nei radimo vieta, nei metai, kada buvo surastas minėto kirvuko fragmentas, nežinomi. Tai parodo, kaip svarbu radus įdomių, su archeologija susijusių daiktų, užfiksuoti jų radimo vietą, metus, aplinkybes. Bėgant laikui šie dalykai, jei lieka neužfiksuoti, pasimiršta.

Akmeninio kirvuko fragmentas ne vienintelis A. Nastopkos muziejui perduotas eksponatas. Pateikėjas perdavė ir XX a. pr. datuojamą parakinę, gamintą Prancūzijoje, bei rankinį parako dozatorių (samtelį). Šie daiktai priklausė medžiotojui Margeniui iš Čepukų k., o juos šis padovanojo A.

Nastopkos tėvui Stasiui Nastopkai (1892–1966), gyvenusiam Kateliškių k., Biržų raj. Dar vienas pateikėjo perduotas eksponatas, papildęs buities eksponatų rinkinį – logaritminė liniuotė, pagaminta Vokietijoje, XX a. Ją kadaise (1959–1960 m.) pateikėjui iš tolimosios Amerikos, Kalifornijos, lauktuvių parvežė pusbrolis Martynas Kregždė.

Buities eksponatų rinkinį papildė septyni moteriški papuošalai. Pastarieji į muziejų pateko po 2021 m. liepos 6-ąją vykusio renginio „Muziejų naktis“, kurio metu rinkta žviausia biržietė, vyko jų papuošalų aukcionas. Žviausios biržietės buvo dosnios ir padovanojo muziejui papuošalų: Jadvyga Džiugienė – rankų darbo stiklo perlų apyrankę, žalvario auskarus bei kaklo papuošalą (žalvarinis pakabukas ant odinės juostelės), Gražina Strazdienė – rankų darbo plastmasės ir akmenukų apyrankę bei karolius, Banguolė Teodora Kvedaravičienė – kriauklių karolius, parvežtus iš tolimosios Australijos.

Nemažai naujų eksponatų nugulė į raštijos rinkinį. Vienas jų – žurnalų komplektas „Medicina“, 1923 m. išleistas Kauno medicinos draugijos. Tai mokslinio žurnalo „Medicina“ pirmtakas ir pirmasis medicinos žurnalas Baltijos šalyse (buvo leidžiamas 1920-1944 m.). Leidinys skirtas medicinos teorijai ir praktikai, jame atsispindėjo aktualūs sveikatos apsaugos klausimai, buvo skelbiami žymių Lietuvos gydytojų moksliniai darbai. Į muziejų patekęs unikalus leidinys priklausė Vidaus reikalų ministerijos Sveikatos departamento Panevėžio apskrities gydytojui dr. Kaziuui Sliekui, o vėliau keliems kitiems savininkams. Muziejui leidinį perdavė Biržų krašto muziejaus „Sėla“ ekskursijų vadovė Aušra Jakubelskienė.

Kitas, ne mažiau paminėjimo vertas raštijos eksponatas – Viksvų šeimos testamentas rankraštiniu nuorašas, patvirtintas Kauno apskrities imperatoriškojo teismo 1894 m. rugpjūčio 19 d. Testamente, parašytame rankraščiu bei mašinraščiu rusų kalba, minima, kad Vincentas Viksva (1820-1893) palieka išvardytą turtą (nekilnojamąjį turtą, naminius gyvulius, padargus, grūdus, t.t.) savo dukroms Julijai ir Anei Viksvaitėms. Taip pat įpareigoja jas sumokėti skolas, padoriai prižiūrėti ir išlaikyti motiną Oną, gyventi santarvėje. Kuriai nors dukterų ištekėjus, broliui Juozui (kunigui) atiduoti 1000 rublių, o sesei Elvyrai – 2000 rublių. Testamentu nurodoma Kupreliškio kapinėse pastatyti paminklą. Kupreliškio kapinėse šiuo metu yra išpūdinga Viksvų-Švegždų šeimos kapavietė. Vincentas Viksva buvo pirmojo Papilio miestelio gydytojo Alfredo Švegždos senelis, Vijoliškio dvaro valdytojas.

Dar vienas raštijos eksponatas mena dainingos šeimos istoriją. Biržų krašto muziejaus „Sėla“ fonduose nuo šiol saugomi Janinos Mitraitės-Kubilienės (1935 Pariškiai – 2019 Biržai) dainų sąsiuviniai. Juose virš 200 dainų – pokarinių, Janinos jaunystės laikų, iš tėvų išmuktų ir šiuolaikinių širdžiai mielų dainų tekstai. Šeimoje mėgo dainuoti ne tik Janina, bet ir jos tėvai. Mama, mokėjusi daug dainų, kai kurias jų išmoko iš savo tėvo, grafienės Šuazel girininko Petro Rinkevičiaus. Šeima dažnai dainuodavo kartu, ypač tamsiais vakarais darbus dirbdami. Janina jaunystėje dainų išmoko ir iš draugių, o vyresniame amžiuje ypač mėgo per televiziją stebėti pageidavimų koncertus ir būtinai žiūrėdavo realybės šou „Kelias į žvaigždes“. Įdomu, kad Janina ir pati kūrė dainoms žodžius, o taip pat užsirašinėjo patriotinių, tremtinių dainų tekstus, tikrai ne visi jie yra tikslūs. Matyt bandydama atkurti kažkada vaikystėje, jaunystėje skambėjusias dainas, ji kūrybiškai užpildydavo atmintyje išsitrynusias eilutes, taip išgaudama naują dainos variantą.

Laikui bėgant muziejaus fondai vis labiau turtėja, todėl su nekantrumu laukiame kitų, į muziejaus duris 2022-aisiais metais pasibelsiančių eksponatų. Kokie jie bus, kokiomis istorijomis ir legendomis papildys mūsų kolekciją, papasakosime kitose publikacijose.

Aistė Šinkevičienė, Biržų krašto muziejaus „Sėla“ archeologijos rinkinio saugotoja